

Ruud Vis (Rotterdam, 27-4-1941) studeerde rechten aan de NEH (later Erasmusuniversiteit) en is thans werkzaam als directeur van een middelgroot assurantiëkantoor te Rotterdam. Sinds 1981 is hij beheerder van de vlindercollectie. Daarnaast is Ruud binnen het museum actief als bestuurslid (namens de vereniging NMR) van de stichting 'Villa Dijkzicht'.

35 jaar geleden

De oorsprong van het werk van Ruud Vis aan de collectie vlinders ligt in de vijftiger jaren. Hij was van jongs af aan al in de natuur geïnteresseerd. Hij was lid van de NJN. Zijn belangstelling ging in het begin vooral uit naar vogels. Hij was fanatiek vogelaar. Maar op een dag ontmoette Ruud Daan Vestergaard, een man die rupsen van de pijlstaartvlinder verzamelde om de vlinders te kweken. Hij ging met Daan mee naar huis en met hem op stap naar Oostvoorne. Toen was Ruud verkocht, vooral aan de nachtvlinders. Als echte amateurs leerden Ruud en een paar vrienden zichzelf alles wat er over (nacht)vlinders te weten viel. Wekelijks trokken

ze naar de duinen van Oostvoorne. Met een mengsel van stroop en bier, dat ze op een boom smeerden, vingen ze talrijke nachtvlinders, die dan natuurlijk nauwkeurig werden gedetermineerd en beschreven. Als de vrienden iets niet wisten gingen ze naar Landsman, de toenmalige directeur van het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam (toen nog aan de Mathe-nesserlaan). Als je dacht dat je een uniek exemplaar had gevangen, liet Landsman je zien dat het museum er wel dertig van had. Maar Landsman wist er heel veel van en hielp Ruud en zijn vrienden aan veel van wat ze niet wisten.

sterke verhalen

Een aardig trekje van Landsman was ook dat hij veel verhalen kon vertellen over zijn eigen ervaringen met veldonderzoek. Soms waren die verhalen niet alleen maar boeiend, maar ook sterk. Zo was er het verhaal over het maasblauwtje. Er was in Limburg, volgens Landsman, een weiland waar zoveel maasblauwtjes rondvlogen, dat het werkelijk een lust voor het oog was. In Muggenbroek, waar dat weiland was,

Ruud Vis in het collectiedepot

hoefde je het maar op te zoeken. Ging je dan aan de rand van het weiland op je hurken zitten en keek je over het weiland heen, dan zag het hele weiland blauw. Van de maasblauwtjes dus. Maar dat viel in werkelijkheid nogal mee, of tegen zo je wilt. Waar het eigenlijk om ging is dat Landsman het aanstekelijk en overtuigend vertelde. Hij geloofde het zelf en je wilde er toch meteen naar toe.

Ook in Limburg kwam vroeger de weerschijnvlinder voor. Die vlinders komen af op uitwerpselen en afvalstoffen. Maar hoe krijg je de weerschijnvlinder te zien? Op die vraag wist Landsman het antwoord. Hij had het tenslotte zelf gepraktiseerd. Er was ergens in het Savelsbos een paadje, waar de weerschijnvlinder zich wel wilde vertonen. Landsman verzamelde dan eerst mest van gras-etende paarden (die had je toen nog). Hij verspreidde die mest zorgvuldig over de lengte van het paadje in het Savelsbos. Als je dan tussen tien en elf uur op de loer lag, zag je na enige tijd op elke drol een weerschijnvlinder zitten.

eigen onderzoek

Ruud en zijn vrienden (Jan van der Made en Daan Vestergaard) besloten een nachtvlinderonderzoek te starten in de duinen van Oostvoorne. En met succes. Zij vroegen en kregen enige faciliteiten van het Biologisch Station Weevers' Duin, waarvan Dr. Adriani toen directeur was. Een jaar lang gingen ze elke week een nacht op onderzoek en inventariseerden grote hoeveelheden soorten. De resultaten werden zorgvuldig vastgelegd. Ze werkten ook samen met Jan Lucas, die eveneens het oog op Oostvoorne had laten vallen. Oostvoorne bleek een rijk gebied voor nachtvlinders, misschien wel het rijkste gebied in Nederland. Er komen ook heel veel trekvlinders voor, die afkomstig zijn van het Mediterrane gebied. De Nieuwe Waterweg bleek voor sommige zuidelijke elementen soms de noordgrens te vormen. Vlinders die soms niet groter dan 3 of 4 mm zijn, komen uit Zuid-Frankrijk of Spanje tot op Oostvoorne, en zorgen hier voor nakomelingschap. Onze winters overleven ze echter niet.

Het onderzoek werd allengs professioneler. Via Mörzer Bruyns, van het Rivon, werd subsidie verkregen voor materiaal om verder onderzoek te doen. Zo werden er op één nacht in verschillende vegetatietypen nauwkeurige waarnemingen verricht, waaruit de relatie tussen soorten vlinders en vegetatie bleek. Dat was onderzoek op tamelijk grote schaal. Met elf lampen werd

het onderzoek gedaan. Het leverde meer dan honderdduizend vlinders op. Dat is overigens maar een fractie van de werkelijke aantallen vlinders die er waren. Roofbouw was het zeker niet. Vijftien jaar later is Jan Lucas nog eens met Nico Efferich teruggegaan. Ook toen waren er 's nachts nog ontelbare massa's vlinders. Wel was een verschuiving in de samenstelling van de fauna zichtbaar (meer bossoorten). Vanzelfsprekend leidde het onderzoek tot een publikatie. Ook elders in Nederland deed Ruud onderzoek, o.a. op de Campina's hei en de Dwingelose heide. Dat was in de periode tussen 1958 en 1964. In die tijd werd hij lid van de Entomologische Vereniging, die zoals veel natuurhistorische verenigingen, amateurs en professionals bij elkaar brengt.

verzamelen en beheren

Sedert de tweede helft van de zestiger jaren verzamelt Ruud voornamelijk in het buitenland. Dagvlinders, wel te verstaan, bijvoorbeeld in Spanje, Frankrijk, op Corsica. Dat heeft o.a. geleid tot een (nog te publiceren) artikel over vlinders in de Alpen van de Haute Savoie, waarin waargenomen verschuivingen in de soorten op verschillende hoogten worden besproken. Ruud ondernam voorts verzamelreizen naar onder andere Colombia, Himalaya (Ladakh), Turkije, Zuid-Afrika. In Entomologische berichten en in andere tijdschriften werd gepubliceerd. De museumcollectie die Ruud beheert, is in ver-

In het veld; Zuid-Afrika 1990

gelijking met de verzamelingen in Amsterdam en Leiden weliswaar niet spectaculair, maar biedt veel leuk materiaal en is heel uitgebreid. Bijzonder zijn twee kleine vlindertjes (de 'spanners' *Scopula immorata* en *Entephria cyanata*). Het zijn unica; de enigen van die soorten die ooit in Nederland zijn waargenomen. Ze staan dan ook genoemd in 'de catalogus van Lempke', hét standaardwerk over de vlinders van Nederland. Op de dinsdagavonden, wanneer de collectiebeheerders meestal hun werk in het museum doen, houdt Ruud zich bezig met de staat van zijn collectie. Dat wil zeggen: determineren, ordenen, conserveren, restaureren, aanvullen. Hij is nu bezig met een grote klus: de collectie Indonesië. Als dat achter de rug is moet de collectie in de computer worden vastgelegd. Ruud schat dat er zo'n 80 a 90.000 vlinders zijn in de collectie van het museum.

wat boeit?

De schoonheid van de vlinders is voor Ruud nog altijd boeiend. Maar hij is vooral geïnteresseerd in de verschillen in soorten in verschillende biotopen. De biogeografie, ook van vervlogen tijden, houdt hem het meest bezig. Daarop is zijn onderzoek dan ook gericht. Vooral Turkije is wat dat betreft interessant, omdat het een overgangsgebied is tussen de Europese, de Arabische en de Aziatische fauna. Het gewone veldonderzoek naar nachtvlinders houdt onze collectiebeheerder ook nog altijd in zijn greep. Hij is samen met Dick Visser (die Ruud bij zijn werk in het museum assisteert) al enige jaren doende bij de Kop van 't Land op het Eiland van Dordrecht. Daar onderzoeken ze het voorkomen van nachtvlinders op een smalle strook land. Ze trekken er op uit met een eigen aggregaat en een menglichtlamp van 250 W die een verticaal gespannen laken verlicht. Ze tellen, noteren, vergelijken, doen botanisch onderzoek, raadplegen oude kaarten. Wie weet komt er ooit een boekje uit met een overzicht van al hun werk daar. Zeker is dat niet, want Ruud Vis vindt zichzelf niet zo'n publicist.

van het hart

Tenslotte moet er desgevraagd toch nog een hartekreet komen, hoe bescheiden Ruud Vis ook is. Er zou meer getoond moeten worden van onze collecties, vindt hij. Met weemoed denken velen terug aan de opstellingen in het pand aan de Mathenesserlaan, waar permanent vlinders en andere delen van de collecties te zien waren. Het kan, ook al gaan de geëxposeerde exemplaren na enige tijd verloren. Er is

veel materiaal dat vervangbaar is. En voor het publiek is het geweldig. De collecties van het museum zijn ook te weinig bekend. De rijkdom ervan, de kwaliteit van de depots, de omvang en het feit dat er soorten in voorkomen die in Nederland zijn uitgestorven, dat alles rechtvaardigt meer aandacht en bekendheid.

enkele publikaties van Ruud Vis

Algemene beschouwingen inzake het lepidopterologisch onderzoek te Oostvoorne (samen met Jan van der Made en Daan Vestergaard) (rapport 1963)

Bijdrage tot de kennis van de vlinderfauna van het natuurmonument de Dwingelosche heide en omstreken (samen met Jan van der Made en Daan Vestergaard) (rapport 1963)

De ruimtelijke diversiteit van de nachtvlinderfauna (Lep. Heterocera) van het kustgebied van Voorne (Entomologische Berichten, deel 33; 1973) (samen met Jan van der Made en Daan Vestergaard)

Recente dagvlinderwaarnemingen in Nederland (Lepidoptera:Rhopalocera) (Entomologische Berichten, deel 43; 1983)

Lepidopterological investigations in Kashmir and Ladakh (India) (Nota lepid. 10 (1): 5-24; 1987) (samen met H.A.Coene)

Vespa crabro Linnaeus in de Kop van 't Land (gem. Dordrecht) Entomologische Berichten 50, 1990 (samen met Dick Visser)

Kees Plaisier

Aflevering 1 en 2 van deze serie over resp. G. van der Voet en N.C. Kerkhoff verschenen in Straatgras, jaargang 2 (1990) nummer 2 en 4.

